

Судова
реформа

Ефективний захист Завдання судочинства № 1

Володимир Кравчук,
суддя Львівського окружного адміністративного суду

Закон «Про судоустрій та статус суддів»

Стаття 2. Завдання суду

Суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному **право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод**, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Проект закону – ст. 2 ГПК/ЦПК

1. Завданням господарського/ цивільного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом **спорів**, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, та розгляд інших справ, віднесених до юрисдикції господарського суду, **з метою ефективного захисту** порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави.
2. **Суд** та учасники судового процесу зобов'язані **керуватися завданням** господарського судочинства, яке **превалює** над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі.

Проект закону – ст. 2 КАС

1. Завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин **з метою ефективного захисту прав**, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Європейська конвенція

Стаття 13. Право на ефективний засіб юридичного захисту

Кожен, чиї права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на **ефективний засіб юридичного захисту** в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.

ЄСПЛ: Критерії ефективності

(1) достатня юридична визначеність (ефективність за законом)

(2) реальна можливість захисту порушеного права (ефективність на практиці).

... засіб юридичного захисту ... має бути "ефективним" як з практичної, так і з правової точки зору, тобто таким, що

(а) або **запобігає** стверджуваному **порушенню** чи його повторенню в подальшому, або

(б) забезпечує адекватне **відшкодування** за ... порушення, яке вже відбулося.

(Юрій Миколайович Іванов проти України)

Критерії ефективності

(3) доступність

(4) достатність

(5) врахування індивідуальних обставин справи, загального правового і політичного контексту, в якому вони діють, й особистих обставин заявника

(6) незалежність від дій держави (відсутність невиправданих ускладень)

Ефективність – результативність?

РЕЗУЛЬТАТ

- ✓ швидке **припинення** порушення права (способи захисту)
- ✓ **запобігання** продовженню передбачуваного порушення
- ✓ **проведення ретельного та ефективного розслідування**, здатного привести до встановлення і покарання винних, включаючи ефективний доступ позивача до процедури розслідування
- ✓ адекватне й достатнє **відшкодування** (за невиконання або затримки у виконанні рішень національних судів - «Юрій Миколайович Іванов проти України» від 15 жовтня 2009 року)

Засіб від надмірної тривалості

Українська правова система не надає ніяких засобів для **прискорення розгляду справи** або забезпечення сторонам адекватного **відшкодування**, наприклад, шляхом отримання компенсації за затримку доступу до органів влади, які можуть здійснювати нагляд за судами першої інстанції, щоб прискорити розгляд справи.

Ці заходи повинні дозволяти прискорити судовий розгляд або оскаржити законність утримання під вартою з перспективою отримання адекватної компенсації за необґрунтовано тривалий розгляд справи і незаконне затримання.

(з Доповіді Томаса Хаммарберга, Комісара з прав людини Ради Європи, за результатами його візиту в Україну з 19 по 26 листопада 2011 року)

ЄСПЛ: Профілактика порушень

Краще рішення в абсолютному вираженні це, безперечно, як і в багатьох сферах, **профілактика**. (Скордіно проти Італії (№ 1) 29.03.2006, п. 183)

Якщо Суд виявляє **структурні або загальні недоліки** у національному праві або практиці, він може **запропонувати** державі-відповідачу розглянути ситуацію і, в разі необхідності, **вжити ефективних заходів стосовно того, щоб аналогічні справи не передавалися до Суду** (Lukenda v. Slovenia).

Суд може вирішити, що держава повинна змінити сукупність існуючих засобів захисту або створити нові засоби захисту, здатні дійсно виправити ймовірні порушення прав, закріплених Конвенцією (наприклад, пілотні рішення *Xenides-Arestis v. Turkey*; *Burdov v. Russia*).

Ефективність захисту

- (1) якість судового рішення (спосіб захисту)
- (2) швидкість процесу
- (3) повне виконання рішення

ВИКОНАННЯ – головне!

Виконання – частина судового провадження (ст. 6 Конвенції)

Виконання рішень державними органами

✓ добровільне негайне виконання державними органами.

Усі державні органи повинні сприяти виконанню судових рішень, а ті, що стосуються їх безпосередньо, виконувати негайно і добровільно (без звернення до ДВС).

Висновок КРЄС №13 (2010) 19.11.2010

«Щодо ролі суддів у виконанні судових рішень»

31. КРЄС вважає, що у державі, яка керується верховенством права, державні органи передусім зобов'язані поважати судові рішення і виконувати їх швидко "ex officio".

Сама ідея державного органу, який відмовляється підкоритися рішенням суду, **підриває концепцію примату закону.**

Держава повинна **без зволікання виконувати рішення,** винесені проти неї, щоб у позивача не було необхідності застосовувати процедуру виконання.

Виконання рішень державними органами

✓ невиконання судового рішення - безумовна підстава відповідальності!

Якщо рішення суду не виконується посадовою особою СВП, така особа повинна бути негайно притягнута до персональної відповідальності (аж до звільнення)

Якщо є поважні причини невиконання, вона повинна пояснювати це суду в межах процедур судового контролю.

КРЕС № 13 (2010)

33. Коли необхідно вдатися до примусового виконання, держави повинні забезпечити, щоб їх національне законодавство дозволяло здійснення кримінального та дисциплінарного переслідування посадових осіб, через яких відбулася відмова або затримка у виконанні, а також розгляд питання щодо їх громадянської відповідальності.

Відшкодування шкоди СВП

- ✓ **Відшкодування шкоди за рахунок фонду преміювання конкретного органу, а не бюджету.**

Якщо є судові рішення про визнання рішень протиправними, то за що премії?

- ✓ **Регресні вимоги до посадових осіб.**

Якщо судовим рішенням стягнуто на користь позивача певну суму, державний орган повинен стягувати сплачене з державного службовця, дії якого визнано протиправними і призвели до бюджетних збитків.

- ✓ **Посилення прокурорського нагляду** за ефективністю застосування регресу у справах про незаконне звільнення з публічної служби.

КРЕС № 13 (2010)

34. Держави повинні **стягувати з таких чиновників** всі додаткові витрати у зв'язку з відмовою або затримкою у виконанні рішення.

Дії посадових осіб, що затримують або надають відмову у виконанні рішення, завжди повинні бути предметом **ефективного судового контролю**.

Судова
реформа

Дякую за увагу!

Володимир Кравчук,
суддя Львівського окружного адміністративного суду

(067) 671 27 23
kravchuk_vm@meta.ua